

Trei chestiuni principale formează structura lucrării: Basarabia, provincie a Rusiei țariste; integrarea provinciei în România Mare și, în fine, Basarabia ca obiect permanent de tensiune între Rusia întâi și apoi Uniunea Sovietică în confruntările cu România. De fapt, autorul demonstrează că relațiile dintre Rusia și România, dar și oscilațiile stânga-dreapta din politica românească a anilor '30 au agravat situația din Basarabia. Conjuncturile momentului și deciziile politice interne și internaționale, analizate foarte bine de autor, au dus la ultimatumul sovietic din iunie 1940, atunci când destinul Basarabiei s-a schimbat, poate pentru totdeauna.

Mirela Tîrnă

Radu Ciuceanu, Ion Constantin, *Masacrele de la Katyn*, [București], Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2008, 262 p.

Lucrarea de față este o monografie a unui subiect mai puțin abordat și uneori chiar ocolit: masacrarea polonezilor, prizonieri de război, de către serviciile secrete sovietice în primăvara anului 1940.

Așa cum ne spun autorii, ideea a apărut în urma organizării de către Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului a conferinței internaționale cu tema *Masacrele de la Katyn și rolul lor în construirea memoriei democratice* (București, 6-7 octombrie 2006), cu invitați din Polonia, Germania, Belarus, Ucraina, Republica Moldova, România.

Lucrarea este structurată pe opt capitole: *Preliminariile Katyn-ului; Internarea prizonierilor polonezi în lagăre speciale; Săvârșirea masacrelor; Soarta supraviețuitorilor; Descoperirea masacrelor; Mistificarea adevărului despre masacre; Lungul drum al adevărului despre Katyn; Problema Katyn-ului după 1989*, la care se adaugă Cronologia masacrelor de la Katyn, Schițe biografice, Bibliografie, Lista figurilor, Autori, Indice de persoane, Figuri.

Autorii își propun să prezinte acest episod din istoria poporului polonez, mai puțin cunoscut, dar care prin dramatism poate fi similar atrocităților de la Auschwitz, Maidanek, Dachau, numai că de data aceasta, masacrele sunt opera autorităților sovietice și NKVD-ului și, cu atât mai mult, minciuna și misterul au persistat asupra lor decenii de-a rândul.

După încheierea Pactului Molotov-Ribbentrop, la 23 august 1939, Polonia a fost atacată de Germania lui Hitler la 1 septembrie, pentru ca la 19 septembrie, Armata Roșie să ocupe partea de răsărit a țării, unde s-au înființat lagăre speciale pentru prizonierii polonezi.

În martie 1940, sovieticii au decis aplicarea “pedepsei capitale prin împușcare” a celor 14.700 de prizonieri de la Starobelsk, Koziolsk și Ostașkov și a unui număr de 11.000 polonezi aflați în închisorile din partea occidentală a Ucrainei și din Bielorusia, fapt pus în aplicare în lunile aprilie-mai, după ce prizonierii au fost transportați la Katyn, împușcați în pădure și aruncați în gropi comune. În total, au fost lichidate 14.587 de

persoane. Potrivit unor informații, numărul ar fi, totuși, de 15.131 persoane. Peste 7.300 persoane au fost omorâte în alte închisori și lagăre de pe teritoriul statului sovietic (p. 144).

Bibliografia se bazează pe fonduri din arhiva Ministerului Afacerilor Externe și Biblioteca Academiei Române, pe documente publicate în Polonia, Marea Britanie, S.U.A., pe o serie de memorii și periodice, pe studii și articole, acestea din urmă apărute mai cu seamă după 1990.

Potrivit surselor avute la îndemână, autorii au încercat să prezinte evenimentele așa cum s-au petrecut și să evidențieze, credem noi, mai multe aspecte: pe de o parte, "complicitatea" în aflarea adevărului a autorităților sovietice, autoare ale acestor masacre, dar și a Alianților Occidentali, care au abandonat Polonia în mâinile lui Stalin. Pe de altă parte este evidențiat rolul exilului polonez, mai ales cel din S.U.A., care a reacționat imediat după primele dezvăluiri (1943) privind asasinarea militarilor și civililor polonezi în U.R.S.S., precum și toate eforturile depuse până astăzi pentru aflarea adevărului, mai ales că documentele privind masacrele de la Katyn nu au fost pe deplin epuizate, iar Federația Rusă nu le recunoaște drept crime de genocid. Ca atare, Institutul Memoriei Naționale de la Varșovia a anunțat la sfârșitul anului 2006 reluarea anchetei poloneze în problema masacrelor de la Katyn.

Mirela Tîrnă

Daniel Ghe. Talambă, *Maghiarii din România – Perioada 1944-1948*, Craiova, Editura Contrafort, 2006, 138 p.

Lucrarea lui Daniel Ghe. Talambă se remarcă prin numeroasele informații din toate domeniile de manifestare ale unei populații minoritare, într-o perioadă de schimbări generate de finalizarea celui de-al doilea război mondial și de expansiunea dominației sovietice, printr-o tematică abordată, de regulă, cu un subiectivism naționalist, pe care autorul încearcă să o obiectiveze prin sursele-document utilizate. Astfel, autorul explică chiar din introducere exagerările privind politica autorităților române de deznaționalizare în perioada postbelică și importanța documentelor de arhivă având în vedere perioada dificilă, precum și minusurile istoriografiei românești și maghiare.

Obiectivele lucrării stabilite de autor, și anume prezentarea evenimentelor care au marcat minoritatea maghiară din România și acțiunile liderilor politici maghiari cu impact asupra maselor, sunt depășite prin integrarea a numeroase observații și informații privind evoluția acestei populații din perspectivă demografică, economică, socială, culturală și politică.

În primul capitol – amănunțit comparativ cu celelalte – autorul a elaborat o amplă prezentare a activității politice a minorității maghiare, mai ales a partidului acesteia, a Uniunii Populare Maghiare (UPM), deoarece o consideră reprezentativă și ca influențând evoluția generală a maghiarilor din România. Este analizată situația particulară a minorității maghiare din Transilvania de Nord, teritoriul ocupat de Ungaria